

Úvod do studia civilního procesu

Přednáška dne 25. 2. 2015

Petr Lavický

Osnova přednášky

- ▶ Pojem a funkce civilního procesu
- ▶ Druhy civilního procesu
- ▶ Teoretické koncepce civilního procesu
- ▶ Civilněprocesní a hmotněprávní vztahy

Pojem a funkce civilního procesu

Část I.

Význam soudního procesu

- ▶ Právní úprava lidského chování sama nestačí → nutnost zajistit plné **prosazení** subjektivních práv (řešení konfliktů)
- ▶ Prostředky:
 - ▶ svépomoc
 - ▶ soudní proces

Druhy soudního procesu

▶ Soudnictví

- ▶ civilní
- ▶ trestní
- ▶ správní
- ▶ ústavní

CP v užším a širším smyslu

- ▶ **CP v užším smyslu**

- ▶ řízení před soudy - civilní řízení soudní

- ▶ **CP v širším smyslu**

- ▶ řízení před soudy i rozhodci

Pojem civilního procesu

▶ Postup

- ▶ rozhodujícího orgánu (soudu, rozhodce),
- ▶ účastníků řízení a dalších zúčastněných subjektů

▶ při projednávání a rozhodování

- ▶ soukromoprávních sporů a
- ▶ jiných právních věcí

Druhy civilního procesu

Část II.

Druhy civilního procesu

- ▶ Nálezací řízení
- ▶ Exekuční (vykonávací) řízení
- ▶ Insolvenční řízení
- ▶ Rozhodčí řízení
- ▶ Zajišťovací řízení

Pojem nalézacího řízení

- ▶ Vede k vydání autoritativního soudního rozhodnutí, jímž soud **nalézá právo**, tj.
 - ▶ **bud' deklaruje**, co je právem, nebo
 - ▶ **konstituuje** nový hmotněprávní vztah
- ▶ Nucená realizace (výkon) subjektivního práva přiznaného rozsudkem **není** součástí nalézacího řízení

Diferenciace nalézacího řízení

Sporné řízení

- ▶ Převážně deklaratorní rozhodnutí
- ▶ Reparační funkce
- ▶ Systém dvou stran v kontradiktorním postavení
- ▶ Dispoziční a projednací zásada
- ▶ Procesní úprava se hodí pro jakýkoliv spor

Nesporné řízení

- ▶ Převážně konstitutivní rozhodnutí
- ▶ Preventivní funkce
- ▶ Účastníci nejsou vzájemnými odpůrci
- ▶ Zásada oficiality a vyšetřovací
- ▶ Procesní úprava je vždy šita na míru hmotnému právu

Nesporná řízení

- ▶ Řízení upravená v zákonu o zvláštních řízeních soudních, např.
 - ▶ řízení o pozůstalosti
 - ▶ řízení týkající se nezletilých dětí (péče soudu o nezletilé, osvojení atd.)
 - ▶ řízení týkající se zletilých osob (ve věcech nezvěstnosti a smrti, ve věcech svéprávnosti atd.)
- ▶ **Rejstříkové řízení** podle zákona o veřejných rejstřících PO a FO

Řízení podle části V. OSŘ

- ▶ Přezkum rozhodnutí správních orgánů v soukromoprávních věcech
- ▶ Hybridní řízení, obsahující prvky nalézací i přezkumné
- ▶ Řízení má **nespornou** povahu

Pojem exekučního řízení

- ▶ **Nucená realizace práva na plnění z exekučního titulu v případě, že dlužník neplnil dobrovolně**
 - ▶ právo na plnění
 - ▶ exekuční titul
 - ▶ použití státní donucovací moci
- ▶ EŘ není další nezbytnou fází NŘ
- ▶ Zásadně má strukturu sporného řízení
- ▶ Úprava EŘ:
 - ▶ část VI. OSŘ (výkon rozhodnutí)
 - ▶ exekuční řád (z. č. 120/2001 Sb.)

Insolvenční řízení

- ▶ Insolvenční řízení slouží k řešení **úpadku**
- ▶ Úpadkem je situace, kdy dlužník (úpadce) má **více věřitelů** a
 - ▶ buď jeho pasiva převyšují aktiva (předlužení), nebo
 - ▶ je v platební neschopnosti
- ▶ Prvky nalézacího i vykonávacího řízení
- ▶ Upraveno v insolvenčním zákonu č. 182/2006 Sb.

Způsoby řešení úpadku

- ▶ **Konkurs**
- ▶ **Reorganizace**
- ▶ **Oddlužení**
- ▶ **Zvláštní způsoby předepsané pro určité subjekty**

Rozhodčí řízení I.

- ▶ Patří mezi alternativní způsoby řešení sporů (**ADR**); a to vedle zejména
 - ▶ mediace
 - ▶ konciliace
- ▶ Rozhodujícím orgánem není soud, ale **rozhodce**
- ▶ **Rozhodčí smlouva** - fakultativní smluvní přenesení pravomoci z civilního soudu na rozhodce

Rozhodčí řízení II.

- ▶ Výsledkem rozhodčího řízení je **rozhodčí nález**, který je pro obě strany **závazný** a může být **exekučním titulem**
- ▶ **Pomocná (dožádání) a kontrolní funkce** (zrušení rozhodčího nálezu, zastavení nařízeného výkonu) obecných soudů
- ▶ Právní úprava - zejm. zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zajišťovací řízení

- Předběžná opatření
- Prétorský smír
- Zajištění důkazu, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví
- Zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech
- Řízení o žalobách z rušené držby
- Předběžná řízení podle ZŘS
 - domácí násilí
 - úprava poměrů dítěte

Teoretické koncepce civilního procesu

Část III.

Liberální koncepce

- ▶ Individualistické pojetí
 - ▶ CP slouží pouze k prosazování soukromých zájmů stran
 - ▶ promítá se do role soudu a stran
- ▶ Strany
 - ▶ rozhodují o tom, zda k řízení dojde a co bude jeho předmětem
 - ▶ mohou nakládat se skutkovým stavem; povinnost pravdivosti neplatí
- ▶ Role soudu
 - ▶ slabá, pasivní
 - ▶ skutkový stav vymezený stranami je pro něj závazný

Sociální koncepce

- ▶ Účel CP
 - ▶ nejen ochrana individuálních zájmů, ale také ochrana právního (tím i sociálního) míru
 - ▶ každý spor je sociální zlo, které je nutno co nejrychleji a nejlevněji překonat; rozsudek by měl odpovídat skutečnému hmotněprávnímu stavu
- ▶ **Omezení ryzího pojetí projednací zásady**
 - ▶ strany - povinnost pravdivosti a úplnosti
 - ▶ soud - materiální vedení řízení (dotazovací, poučovací a vysvětlovací povinnost)
- ▶ Dispoziční zásada není popřena
- ▶ Viz rakouský CŘS z roku 1895

Civilněprocesní a hmotněprávní vztahy

Část IV.

Pojem CPV

- ▶ Zakladatelem nauky o civilněprocesním vztahu je Oskar Bülow (1868)
- ▶ Se zahájením civilního řízení vzniká civilněprocesní právní vztah (tzv. **základní CPV**)
- ▶ CPV ve sporném řízení
 - ▶ je trojstranný (zahrnuje soud a obě procesní strany)
 - ▶ charakteristickým znakem je mocenské postavení soudu
 - ▶ trvá po celou dobu konkrétního procesu; v průběhu řízení prochází vývojovými fázemi
- ▶ Vedle základního CPV existují i **vedlejší CPV**

CPV a hmotněprávní vztahy

- ▶ Hmotněprávní vztah
 - ▶ není obsahem procesu
 - ▶ je předmětem poznání
- ▶ **Právní mocí rozsudku se mezi spornými stranami zakládá další CPV**
 - ▶ CPV existuje vedle vztahu hmotněprávního (dualita) → překlenutí sporného hmotněprávního vztahu vztahem procesním
 - ▶ nadřazenost CPV vztahům hmotněprávním